

АҲЛИ АЁЛИМИЗНИ ЭЪЗОЗЛАЙЛИК, БИРОДАРЛАР!



ОҚ РЎМОЛЛАР

Завол балқиб уммонимда, наҳримда,
Шарму ҳаё танқис бўлган давримда,
Оқ рўмоллар пайдо бўлди шаҳримда
Ҳайрон этиб кўникмаган кўзларни,



Бунча очик, бунча беҳаё дунё,
Алар уч... тўрт... алар ҳозирча танҳо,
Фаришталар ташлаб кетдимикан ё,
Тун чоғида танлаб тоза қизларни.



Шунча йиллар фақат офат келдими!
Оқ рўмоллар бирлан ифбат келдими!
Юртдан кетган ул латофат келдими!
Не қалтироқ босди ногоҳ тизларни!



Хаёлларим менинг ғамдан қорарди,
Кўксимдаги доғлар илдиз ёрарди,
Бир муслима ҳаётимга қарарди
Ҳижоб ичра айтолмай бир сўзларни.



Келгусидур, кетгусидур шамоллар,
Пок бўлсинлар бундан кейин хаёллар.
Қандай гўзал кўрингай оқ рўмоллар
Берkitганда айниқса оқ юзларни.

СИРОЖИДДИН САЙИИД

ИККИНЧИ МУКОФОТ — ҲАЛИМ САЙИИДГА!

Хабарингиз бор, «Оила ва жамият» ҳафталигида чоп этилажак энг яхши асарлар учун ойлик мукофот (минг сўм) эълон қилинган эди. Февралда бу совринга Тошкент дорил-фунуни журналистика факультети толиби **Ҳалим САЙИИД «Таназул»** туркумидаги мақолалари учун сазовор бўлди. Табриклаймиз!

Мукофот ҳомийси Муборак туманидаги Хитой хўжалиги.

КЕЙИНГИ СОНЛАРДА:

Рўзимбой ҲАСАН:

КЎПХОТИНЛИЛИК

Маҳмуд ЙЎЛДОШЕВ:

ТУЙДАН КЕЙИН ҲАМ СЕВГИЛИМ ДЕНГ

Ботир ЭРНАЗАР:

КОММУНИСТНИНГ ПУШАЙМОНЛАРИ

Болалар саломатлигини тиклаш, уларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида, Бухоро вилоятида Абу Али ибн Сино номидаги Болалар врачлари ассоциацияси тузилди. Вилоят бош педиатри, тиббиёт фанлари номзоди А. Шарипова ассоциация раиси этиб сайланди.

Янги таъкилот ўзининг фаолиятини соғлиқни сақлаш органлари ва Республика болалар жамғармасининг вилоят бўлими билан бевосита боғлиқ ҳолда давом эттирмақда.

А. МУЗАФФАРОВ

Фаргона вилояти Фрунзе туманида оналар ва болалар саломатлигини муҳофаза этиш мақсадида 2 ойлик «Кичик тиббиёт ҳамширалари» курси ўз машғулотларини якунлади. Бу курсга 10-11 синф ўқувчилари, асосан, кўп болали оилаларнинг фарзандлари қабул қилинган эди.

Машғулотларни И. Усмонов, И. Ҳайитов каби туман марказий шифохонасининг етакчи мутахассислари олиб бордилар.

«Экспортторг»нинг Фарғонадаги вилоятлараро улгуржи савдо базаси жамоаси (директори В. Тошматов) вилоятдаги болалар

уйлари, махсус болалар боғчаларида тарбияланаётган болалар эҳтиёжи учун умумий қиймати 7 минг сўмлик ўқув қуроллари, кийим-кечак, ўйинчоқларни совға этишди.

Фарғона шаҳридаги «Феринторг» кичик корхонаси жамоаси ҳам (директори И. Каримов) ишлаб чиқариш фаолиятдан келган фойданинг бир қисmini етим болаларга ажратишга қарор қилди. Улар Кўкон, Марғилон ва Фарғона шаҳарларидаги болалар уйларида 15 минг сўмлик кийим-кечак билан ёрдам кўрсатдилар.

А. КОДИРОВ

Аввал хабар қилганимиздек, Ўзбекистон Республикаси Бирлашган Миллатлар Ташкилоти қошидаги ЮНЕСКО жағмамаси мутахассислари оналар ва болалар соғлиғини муҳофаз қилиш гуруҳининг хулосаловчи ийигин бўлди. Мазкур гуруҳнинг асосий вазифаси Ўзбекистондаги оналар ва болаларни муҳофаз қилиш борасидаги муаммоларни аниқлаш, маълум хулосаларга келиб БМТга топширишгина эмас, Ўзбекистон ҳукуматиға ҳам тавсия этишдир. Ва гуруҳ таркибиде Туркия, Покистон, Ҳиндистон, Швеция, Англия ва Австрия давлатларининг вакиллари фаолият кўрсатишди.

Мазкур гуруҳ ишида Урта Осиё ва Козогистон республикаларининг аёллар ва болалар муаммолари билан шуғулланувчи масъул кишилари ҳам қатнашиб, ўз фикрларини билдиришди.

БМТга топширилмоқчи бўлган ҳужжат икки қисмдан иборат. Биринчиси, оналар ва болалар соғлигини муҳофаза қилишга бағишланган. Уларнинг фикрича, ҳозирча Ўзбекистонда мавжуд бўлган ва ана шу муаммолар билан шуғулланувчи маъсаса, таъкилотлар ҳимоя қилинмоғи ва сақланиб қолиниши лозим. Бу борадаги ҳукумат қарорлари ҳам етарли. Қарорларнинг ижроси назорат остига олинса бўлгани;

— аёлларнинг ойлиги ва уларга бериладиган турли қўшимча маблағларнинг меъёрида бўлиши:

— оналар илгари икки-уч йилгача болаларни эмизишган. Нега ҳозир шундай эмас? Бунинг сабабларини ўрганиб чиқиш керак, шундан кейингина аҳволни яхшилаш учун маълум йўл-йўриқлар белгилаш мумкин;

— ҳомиладор ва болали аёл-ларга қўшимча миқдорда овқат ажратилиш. БМТда бу ишларни қандай йўлга қўйиш ҳақида тавсияномалар мавжуд; —Узбекистон БМТга аъзо бўлгач, давлатда «Бола конвенцияси» (Конвенция ребёнка) деб аталиши бола-ларни муҳофаза қиладиган ҳужжатни расмийлаштирмоқ даркор. Бу ҳужжатни юздан ошiq мамлакат қабул қилган. Шунга ўхшаш

жами 9 банддан иборат тавсиялар киритилди.

БМТга топширилажак ҳуж-
жатнинг иккинчи қисмида ои-
лани режалаштириш ҳақида
кенг мунозара бўлди. Режа-
лаштириш сўзи уч йил ав-
валги оҳангда гапирилмади.
Бу муаммолар муслмон
мамлакатларидан ўрганилиб
ва миллий анъаналардан кели-
б чиқиб ҳаётга тадбиқ
этилмоғи таъкидланди.

Чунки аёл туққач, 21 ой муддат дам олмоғи лозим. Орадаги бу танаффус она-ниң соғлиғи ҳам яхши бўлишини таъминлайди. Тугилган фарзанд эса соғлом бўлиб ўсади. Соғом фарзанд соғлом фикрлайди. Бундай инсонлар эса миллат равнақига хизмат қилади.

Урта Осиё ва Қозоғистоннинг масъул кишилари бунча ишни бажаришда маблағ, дори-дармон ва замонавий техник ускуналарни ким ва

БОЛАЛАР ИШ ҲАМКАРЛАШИ

Тошкентда болалар «Меҳнат» биржаси очилди. Бу ерда 7 ёшдан 18 ёшгача бўлганлар иш ўрганишади, унча-мунча пул ҳам ишлаб олишади.

Бекорга кўча кезишгандан шуниси ҳам маъқул.

МЕХНАТНИНГ НОНИ ШИРИН

Термиз шахридаги 2-хунар техника билим юрти укувчиларининг қай даражада касб-кор урганатаётганлигига илмгоҳ биноси ёқинида очилган «Моҳир кўллари» дўкони мисол бўла олади. Чунки бу дўконда уларнинг кўллари билан ясалган дарадзорлик бўюмлари, бўғуси чевар қизлар тиккан болалар кийимлари сотилмоқда. Табииники, сотишдан келган фойда ҳам ўртада баҳам қилади, деб ёзади муҳбиримиз Махмуд Абдулфайз.

САҲАРЛИККА ХҶУРОЗ УЙЌОТАДИ

Қишлоқдагиларга мазза. Саҳар-мардондан хўрози қичқиради, ити ҳуради, говмиши марайди, кўплашиб-кўмаклашиб хўжайинларини уйғотиб қўйишади.

Шаҳарликларга қийин. Айниқса, «дом»дагиларга. Қўнғирқоқ-ли соат дегани дорилломон замонларда ҳам бахти кулганларга насиб этарди. Бироқ, кўнглингиз чўкмасин, йўлини топса бўлар-кан. Тошкентнинг Юнусободига борсангиз, бунинг гувоҳи бўла-сиз. Юнусободликлар кўп-қаватли уйлари ёнида-ертулаларда, ҳатто юқори қават айвонларида ҳам парранда боқшяпти. Пар-ҳезли гўшт, ширин тухум ейишдан ташқари, улар энди эш хўроз-ларнинг кичикриги остида уйғонишмоқда.

ЭКС ВАЗИРНИНГ «НИДО»СИ

Шоир Ҳайдар Яҳёнинг «Нидо» шеърӣ тўплами нашрдан чиқди. Маъжуддан унинг эл орасида машҳур ғазаллари билан бирга, Урсия зиндонларида битилган шеърлари ҳам жой олган. Экс вазирнинг сўнги китоби бундан ўн бир йил бурун, у қамалмасидан олдинроқ чоп этилганди. «Нидо» бутунги кун нарх-навоси нуқтани-назаридан қаралганда, ҳийла арзон — 3 сўм 20 тийин.

ҚИРҒИЗЛАР АЗОН ЭШИТИБ УЙҒОНИШМОҚДА

Қирғизистон радиосидан азон айтилиб, мактабларда иймон дарслари утиши йулга қўйилмоқда. Қўшни мамлакат президенти жаноб Асқар Ақаевнинг фармони муборақларидан сўнг ана шундай савобли ишга йўл очилди, дедилар яқинда Моварауннахр мусулмонлари диний расати муфтииси Мухаммад Содиқ Мухаммад Юсуф.

BA

ЎЗБЕКИСТОН



қандай қилиб беради, деган саволни ўртага ташлашди.

Гуруҳининг жавоби шундай хулосага олиб келди. БМТга хулосаномат етказилгач, у ерда муаммолар ўрганиб чиқилди. Масала муҳокама қилиниб, маблағ ажратилади. Турли Ғарб фирмалари ёрдам қилишлари мумкин. Шунингдек, ЮНИСЕФнинг июль ойида бўладиган кенгаши ҳам лозим топса, маблағ ажратиши мумкин.

Қисқаси, ҳаммаси булиши мумкин, лекин БМТдан ёрдам кутиб қолма пиш, озғимизга туш» қабиллди ишламасдан, шароитин яхшилаш бора-борасида чоралар кўрмасдан ўтиравериш ҳам ярамайди. Ҳукумат қабул қилган қарорларнинг бажарилишини назоратга олиш лозим. Зеро, ЮНЕСКО аъзоси вакилларида бери «ҳукумат қонун ва

қарорларида оналар ва болаларни ўз ҳимоясига олганлигининг гувоҳи бўлди. Лекин ҳамма гап бу қарорларнинг ижросида», деб бежиз айтмади.

Уй бекаси сифатида «Хуш келибсизлар!» сўзи билан меҳмонларни кутиб олган Ўзбекистон Республикаси Билалар жағмарасининг раиси Инкилоб опа Юсупова суҳбатни ақунлади Меҳмонларга яна бир бор «Хуш келибсизлар!» дейдиҳдан аввал, уларга миннатдорчилик билдириб, ЮНЕСКО вакилларида 1994 йилни ЮНЕСКО «Оила йили» деб аташи муносабати билан, «Оилани режалаштириш» мавзусида халқаро симпозиум ўтказишга ёрдам беришларини сўради. Чунки, ҳозирги куннинг эҳт донларб муаммоларини шарҳона йўсида хал қилини

лозим бўлади. Меҳмонлар бу фикрни маъқулладилар.

ЮНИСЕФ вакиллари бир неча гуруҳга бўлиниб, Ўзбекистоннинг кўпгина жойларида бўндилар, муаммоларни ўргандилар. Сафар сўғида уларни Ўзбекистон Президенти И. А. Каримов қабул қилди. Унда БМТ вакиллари ўз хулосаларини президентга тавсия этишди. Йигинда Ўзбекистон республикаси Болалар жағмафмаси раиси, Ўзбекистон Хотин-қизлар кўмитаси аъзоси Инқилоб опа Юсупова ҳам қатнашди.

Х. САИДОВ

(Муаллиф суратга олган)

суратда:
учрашув пайти

ВИСОЛ ЛАЗЗАТИ

Эй азиз, билгилки, одамда олти лаззат бор: биринчи — кўриш лаззати, иккинчи — эшитиш лаззати, учинчи — таъм билиш лаззати, тўртинчи — тери билан сезиш лаззати, бешинчи — ҳид билиш лаззати, олтинчи — жинсий алоқа лаззати. Ҳеч қандай лаззат жинсий ишрат лаззатидан кўра лаззатлироқ ёки яхшироқ эмас. Чунки, яқинлик лаззатидан бошқа лаззатларнинг ўзига хос махсус қирралари бор. Масалан, кўз кўришдан лаз-

зат олади ёки қулоқ эшитишдан лаззат олади. Кўз эшитишдан ёки қулоқ кўришдан лаззат ололмайди, бироқ жинсий яқинликда барча аъзоларнинг лаззат олиши бор. Бундан ташқари, жинсий лаззатдан бошқа бир мақсад ҳам борки, бу мақсад азиз фарзандга эга бўлишликдир. Кишининг ному нишони дунёда фарзанд билан боқий қолади.

Билмоқ керакки, бу олти лаззатнинг юз бериши қуйидаги беш нарса орқали бўлади. Биринчиси — жинсий олатнинг маҳкам бўлиши, иккинчи — мия (асаб)нинг бақувват бўлиши, учинчи — уруғнинг қаттиқ ва отилиб чиқиши, тўртинчи — жигарнинг соғ бўлиши, бешинчи —

буйракнинг қувватли бўлиши билан.

Яна билгилки, ҳар одамнинг ранги асмар (қизилликка мойил) бўлса, у одам яқинлик ишига кучли ва ҳарисманд бўлади. Одамнинг мижози қуруқ-иссиқ бўлса, у одам жинсий ишратга кучсиз бўлади. Ҳар одамнинг ранги сариқ ва қорни катта бўлса, у одам ҳам яқинлик бобида кучсиздир. Ҳар одамнинг баданларида туки бўлмаса, жинсий соҳада кучи камдир. Одамнинг бадандаги туки мулойим бўлса ва жинсий алоқага муккасидан кетган бўлса, тасодифий ўлимдан ҳавф бор.

«Лаззат ул-нисо»дан

ТАШАББУС

Ташаббус кўрсатиш, турли мурожаатлар қабул қилишда доим олдинги сафларни эгаллаб келган собиқ комсомол ходимлари яна ўз маҳоратларини ишга сола бошладилар. Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитаси котибияти яқинлашиб келаётган Наврўз байрамини муносиб кутиб олиш ташаббуси билган чиқди ва аҳли жумҳурияга мурожаатнома қабул қилди. Мурожаатда миллий байрамимиз Наврўз арафасида — 14 март шанба кўни умумхалқ ҳайрия ҳашарига чиқишга чақирилади. Ҳайрия ҳашари «Мустақиллик, тинчлик, меҳр-шафқат» шиори остида ўтади. Келинг, бу улуг савобталаб ишдан бебаҳра қолмайлик!

Наврўз арафасида хайрли ишлар кўпайиши табиий. Шунинг эътиборига олиб, савоб талаб инсонлар, корхоналар учун жумҳурият «Наврўз» жамғармаси ҳисоб рақамини эслатиб ўтаемиз:

Тошкент шаҳар қурилиш-саноат банкининг Меҳнат бўлими. Ҳисоб рақами — 005700007, коди — 172682315.

ОБУНА

ДАВОМ ЭТМОҚДА

«ОИЛА ВА ЖАМИЯТ» газетасининг обуна баҳоси ўзгарди: бир йиллик обуна учун 52 сўм, бошқача айтганда, донаси бир сўмдан белгиланди. Ҳозирча газетамизнинг сотувдаги баҳоси ҳам бир сўм, Унутманг, ҳозирча. Чунки газета эртага яна қимматлашиш эҳтимоли бор.

Обуна индексимиз: 64654
Обуна барча алоқа бўлимларида чекланмаган миқдорда қабул қилинмоқда.



— ОТА-БОЛА НИҲОЛ ЭКИШГА ЧИҚДИК

Суратчи: Н. МУҲАММАДЖОНОВ

«ПАРАНЖИ!»

(1992 йил 4-сон)

Ҳафталикнинг шу йил 4-сонига Урол Ўзбекининг «Паранжи!» мақоласи баҳсга чорлади. Бу хусусда баъзи шахсий мулоҳазаларимни билдиришга жазм этдим.

Аёлларимиз миллий урф-одатларимизга риоя этиб, миллий бичимдаги либос кийишлари, сочларини ўриб, бошларига рўмол ўрашларини тўла қувватлайман. Эътибор берган бўлсангиз, хонадонда янги тушган келин, келинчақлик либослари билан бирга фэйз-тароват ҳам олиб киради. Фарзандлари бўй чўзиб қолган оналар, мен ҳам шундай келин кўрсам, қиз узатсам, деб энтикиб оруз қилади.

Аммо паранжи ёпиш?

Мени тўғри тушуниб, ахир шу паранжи ташлаш туфайли қанча қурбонлар бердик, очилмай туриб сўлган умрларни бой бердик. Ота-болаларимиз паранжи ташлашдан мақсад — беҳаёликни тарғиб қилиш эмас, балки аёлнинг ҳам ИНСОН эканини англатиш, оналик ҳуқуқини ҳурмат эттириш, қоронғу зулматдан ёруғликка чиқариш бўлган-ку!

Биз ўзи азалдан ўрганиб қолганмиз, дўппи олиб кел, десалар, бошни ҳам қўшиб келтирамиз. Бугун газетда чиқди, деб эртага зўрлик билан аёлларини паранжига ўраб қўйдиган «азамат»лар ҳам топилди. Кимга зарур бўлиб қолган паранжи чачвонининг «бе-

Тарихнинг беомон тақозосига кўра, аёллар «тенг ҳуқуқли» бўлиб, эркеклар билан баробар ишлаб, оила тебратишга ҳисса қўшадиган бўлди. Аммо улар эркеклардан бир неча марта ортиқ меҳнат қиладилар: ҳам давлат корхонасида, ҳам оила — рўзгор муассасасида. Ўзингизга маълум, уй рўзгордаги барча икки-чирк йомушлар хотин киши зиммасида.

Агар Сиз аёлни чимматга ўраб, барча меҳнатни ёлғиз эркек зиммасига юкламоқчи бўлсангиз, тасаввур этинг-чи, қандай бўларкин?! Ахир ҳақиқий мард, шижоатли, забардаст, ҳалолликни муқаддас билгувчи эркеклар анқонинг уруғидай камайиб кетган-ку!

Аёлларимиз паранжи ёпинмаслиги туфайли эркеклик ҳиссиёти суस्ताётгани ҳақидаги фикрга қўшилмайман. Бунинг асосий сабаби — экологиямизнинг бузилиши, заҳарли кимёвий моддаларнинг беаёв таъсири, спиртли ичимликларга ружу қўйиш, чекиш, жисмоний меҳнатдан узиллиш эмасми?

Йигитларимиз қизмижоз бўлиб қолишмаяптимики? Жисмоний меҳнатни хоҳламай, кўпчилик ёшлар ўзларини кам меҳнат қилиб, кўп даромад олувчи соҳаларга уришмаяптими? Мактабни тугатган йигитчалар аксарият савдо соҳаси, ҳайдовчилик, қандолатпазлик, дўконда газет, сув сотувчи каби ҳунарларга қизиқяптилар.

Эркекларимизда аёлларни эъ-

зозлаш ҳисси йўқолиб бораёпти. Транспортга чиққанда аёлни олдинроқ ўтказиб юбориш, ўтиришга таклиф этиш у ёқда турсин, кўполик, кўрслик, беҳаё муносабат билан бирга, яна чўнтагидаги охириги қақасини ҳам ҳаменига қўшиб шилиш ҳоллари кўплаб учрамоқда.

Аёлни ҳаёли, ибодли, бокирга муслимага айлантириш учун уни паранжига ўраш эмас, балки аёлга нисбатан муносабатни тубдан ўзгартирмоқ даркор. Кўчада очик юрган аёл «бировнинг хасми», унга ёмон кўз билан қараш гуноҳи азимлиги, бегона аёл кимнингдир синглиси, рафиқаси, онаси эканини доимо ёдда тутиб, уларга нисбатан ҳурмат туйғусини туйиш учун йигитларга тўғри тарбия бериш зарур.

Қиз-жувонга паранжи ёпинтириб, фоҳишаликни, суюқоёқликни, бевандишаликни йўқотолмайсиз. Бундай ишлар билан шугулланувчи беҳаё аёл паранжи ичида ҳам ўз «фаолияти»ни давом эттираверди. Иллатнинг илдизини қидириш керак. Овруллашиб кетган тарбиямиз миллийлаштирилмас экан, жамиятимиздаги бу қора доғларни юволаймиз.

Албатта, қиз-жувонларнинг сонини очиб, беҳаё либос кийиб, миллитимизга иснод келтирувчи қилиқлар билан эркекларни ўзига жалб этишга тамомила қаршиман. «Танача кўзини сузмаса, буқча ипини узамайди», — дейди доно ҳалқимиз. Беҳаёликнинг илдизини

Акс=садо

чуқурроқ изласак, бу кўчага аксарият ҳолларда оиласи бузилган аёллар кириши кўринади.

Шўро давлатининг кинсонпарвар» қонунлари эса эрсиб туққан аёлларга имтиёзлар, нафақалар белгилаб қўйибди. Гўё шу билан етимхоналардаги болалар сони камаядигандек.

Аёлнинг иш соатини эллик фоиз қисқартириб, уни онлага қайтариш — бугунги давр талабидир. Жамиятимизда иқтисодий жиҳатдан зиён келтираётгандек туюлган бу тадбир яқин орада ўз медаларини кўрсатади: бир неча баробар ортиқ маънавий фойда кўрилади. Қонунбузарлик, ўғрилик, бекорчилик каби иллатларнинг олди олинади. Мутахассислар бу ҳақда бош қотириб кўрсалар ёмон бўлмасди. Гўлчехра МУҲАММАДЖОН ҚИЗИ

Тошкент

Паранжи ёпиниб юришининг нимаси ёмон! Қачонгача у ўз қадрини йўқотиб, музейларда ётади!.. Қишлоқларда миллийлик сезиларли даражада ўзгармоқда. Айниқса, тўйларда келинлар атлас кўйлак, лозимда юзларини ҳарир рўмол остида яширишиб, қариялардан дуо олмоқдалар.

Мақоладаги фикрларга ижодий ёндошмоқ зарур деб ўйлайман.

Наргис ҚУРБОНБОЙ қизи

Хоразм вилояти,
Янгиариқ ноҳияси,
Чиқирчи қишлоғи

ЭРЛАР ВАЗИФАСИ

Гўзал муомалали бўлмоқ ислом шариятининг биринчи қонунларидандир. Гўзал муомаланинг энг лозим қисми хотун билан бўлажак муомаладир. Хотунлар ислом назарида ҳурматли бўлиб, уларга риоят этувчи эрлар ҳам энг ҳурматли эрлардир. Қуръони шариф хотунлар билан гўзал мушарат этишга буюргандир. Мазкур фармонни ўрнига келтирмоқ ҳар бир мусулмон зиммасига тушмоғи лозим. Шунинг учун ҳар бир мусулмон ўзининг хотунига зарур бўлажак нарсаларни ҳозирлашга ва хотунини ҳар бир оғирликлардан сақлашга бурчлидир. Бундай муомала этувчи эрнинг дунёси тузук, охирати роҳат бўлади.

Хотунига гўзал муомала қилувчи олий табиатли эрлар шарияту ақл тарафидан ман этилган нарсаларга хотунларини йўлламайди ва энг азиз боласига бўлган меҳри шафқати даражасида оқибат кўрсатиб, хотунларини барча машаққатдан сақлайди, қурбилари етмаган хизматга буюрмайди. Хотунларимиз ота-оналарининг азиз болалари-ю кўзларининг қоралари бўлганлари ҳолда улардан айрилиб, билларга ёр бўлмоқдалар ва ҳар бир ишоратларимизга ҳозир турмоқдадилар. Биринчидан, оила низомига риоя қилиш, иккинчидан, билларга ярамоқ учун тун уйқуларини-ю кун роҳатларини фидо этиб болаларимизни парваршламоқдалар. Ҳатто ўзларининг ғайратларига мажбур бўлиб, шарият тақлиф етмаган кўп хизматларимизни қилурлар. Энди уларнинг бу каби эзгуликларидан кўз юмиб, яхши мукофот билан тақдирлаш ўрнига ёмон муомала қиладиган бўлсак, эрлар туғул, оддий инсонларга ҳам муносиб бўлмаган қабохатларнинг энг улугини қилган бўламиз.

Бу сўзлардан мақсад эса, ақл ва шарият йўл берган равишда хотунларга гўзал муомала қилиш кераклигини сўзламоқдир.

Хотун билан бўладиган муомала ҳаддан ошину ҳаддан паст бўлиши эмас, балки адолат билан бўлиши керак. Тарбияли эр хотунига қарши гўзал муомалада бўлгани каби ўзининг улугворлигини ҳам сақлаб қолар, ҳурмат ҳам этар, ҳурмат эттира ҳам билар.

Ишларида у билан маслаҳат қилар, қарғига борса, борадиган ернин билдирар, токи тасодифан бир ҳодиса бўлса, хабар бермоқ тўғрисида хотун охири бўлиб турмасин. Эрнинг маслаҳату ўзини билдириб юришини синаган хотун эрининг, севишига амин бўлар, бунга қарши ўзи ҳам садоқатли бўлар.

Хотунлар қирларда юрувчи ҳайвонлар каби ақлсизу маслаҳатга қобилиятсиз эмасдилар. Баъзи хотунлар бўларки, агар ақллари мезонга солинса, кўп эрларнинг ақлларидан ғолиб келади. «Абу Бакр разийа-л-лоху анҳу (худо ундан рози бўлсин) жанобларига қараганда халифаликларни кучлик бўлар эди», дейишади. Шундай бўлса ҳам хотун тарафидан берилган фикр тўғри деб билинмаса, бунинг тўғри эмаслигини муносиб далил келтириб исботлаб бериш эрга лозимдур. Бу тақдирда биринчидан, ўзининг машваратчи эканини кўрганидан, иккинчидан янглиш фикри аниқланганидан хотун икки турли фойда кўрган бўлади.

Эрнинг шафқат қаноти остида бўлганини билгувчи хотун эри ҳақида барчага яхши фикр айтар ва доим унинг ризолигини топтоқ қасдида бўлар, уни ўзининг ота-онасидан, барча қариндошларидан ортиқ севар ва унинг шафқатига нисбатан ҳам олди-



ДАМҲА НОҚАБД :НТБҒҒҒ

да, ҳам ортида хизматини ғанимат билар. Ҳатто мақбул бир дуо борлигини билса, эри учун уни ҳам фидо этишга ҳозир бўлар.

Уй ичида бўлган чинни пиёлаю чойнак, идиш-оёғу ва бошқа асбоблар синганида эрларнинг вазифалари қич-қирш-уришиш эмас, балки катта зарар бўлмаганидан ҳам билмаган бўлиб туришдир. Ногоҳ катта идиш синса-ю хотун ўзи келиб: «қусурлигим бўлди», деб уэр сўраса, бу вақтда ҳам «Аллоҳ таоло бундан улуг қазолардан сақласун, бошимиз саломат бўлса, мол топилар, энди бундан сўнг эътиборли бўлишга тириш», деб мулоийм сўзлар билан насихат суратда танбеҳ этмоғи лозим бўлар. Одатда шу хулқа бўлган эрларнинг хотунлари қошида ҳурматлари ортар ва мартабалари кўтарилар.

Хотунлар эрларнинг қийнашларидан эмас, виқорли насихатларидан кўрқарлар. Лекин бу кўрқув қўйларнинг бўрилардан кўрқувлари қабилидаги душманлик қўрқув эмас, балки муҳаббат ҳаё билан бириккан кўрқув бўлар.

Эрлар суҳбат вақтларидан бўш пайтларида ўзларининг қандай нарсалару муомалаларини севиб-севамаганликларини-ю болаларни қандай тарбия қилганликларини, дўстлару душманларнинг ҳолларини хотунларига оз-оз бўлса-да, билдириши керак. Бундай қилмоқ хотунларнинг янглишмоқларидан сақланишга сабаб бўлар. Лекин унутмоғу хато қилмоқдан одам боласи холис бўлмаганидан шариятга хилоф бўлмаган хатоларни авф этмоқ эр яхшилик бўлар. Агарда хотун шарият ризо бўлмаган янглиш иш қилган бўлса, бу вақтда уни кечирши, албатта, жоиз бўлмайди. Балки эр мазкур ишнинг айб эканини хотунга аңглатар, агар бундан фойда бўлмаса, хотуннинг ақинларига маълум қилиб, улардан ёрдам сўрасин. Аммо оғзи бузуқ, жанжалкашу кучли зотларга шикоят қилиш каби ишлардан сақланмоқ ҳимматлидир.

Саҳобалардан бири хотунидан шикоят қилиш учун ул вақтнинг халифаси Умар разийа-л-лоху анҳу ҳузурига борганда, халифанинг ўз хотунини ҳаффага жавоб қайтарганини эшитиб, йулидан қайтиб кетади. Халифа ҳазратлари бу одамни кўриб қолиб, чақириб келтиради-да, нима учун қайтиб

кетганини сўрайди. Саҳоба ҳам: «Эй, амир-л-мўъминин! Хотуним аччиқ сўзли бўлганидан ҳазратингизга шикоят этиш учун келган эдим, лекин хотунингиз сизга ҳам жавоб қайтарганини аңглаб, бу қайғудан ҳалифанинг ўзи ҳам саломат эмас экан, деб айтиб кетаётган эдим», дейди. Бунга қарши халифа ҳазратлари: «Э, қариндош! Хотунларимиз уйларимизни ювиб-супурлар, кийим тикиб устимизга кийдирадлар, емоқ-ичмоққа ҳозир қиларлар, қирларимизни юварлар, болаларимизни тарбия этиб ўстирадлар, қайғули соатларимизда кўнглимизга тасалли берарлар. Шунинг учун бизларнинг ҳам устимиздан уларнинг улуг миннатлари бор. Энди динимизга зарар келтирмас сувратда, одамгарчилик билан баъзи вақт ҳурматимизни жойига қўйиш борасида бирор камчилик этсалар, шунини авф қилиш керакми?» деган экан. Саҳоба ҳам уйига келиб ушбу мажорони хотинига сўзлаган экан, хотун бундан ибрат олиб, умри борича эрига итбат қилишга аҳд қилибди.

Хотунлар эрлари тарафидан ҳар вақт ҳурмат кўришга лойиқ бўлсалар-да, оғир оёқ вақтларида-ю бош болалари туғилганида яна ҳам ортиқ ҳурмат кўришга лойиқ бўларлар. Бу кунлар хотунлар учун машаққатли-ю оғир кунлар ҳисобланади.

Хотунлар энг оғир болаларга сабр этганлари ҳолда ўз ҳақларининг тоғталмоғига ризо бўлмаслар ва буни улуг масҳаралик ҳисоб қилурлар. Шунинг учун хотун ҳаққини паймол этмаслик керак. Хотун ҳаққи сақланганда оила шарофати сақланар ва хотун шод ҳам саломат бўлар. Хотуннинг ифбатли бўлишини истаган эр энг аввало, ўзи ифбатли бўлсин.

Ўз вазифасини билмаган кимсга эр демак жоиз бўлмас. Фоҳишаоналарда умр ўтказувчи, қимор уйнаб боиллигини-ю қимматли умрини нобуд қилувчи кимсанинг оила бошлиғи бўлмоғидан зарра қадар фойда кўрилмас. Оила бошлиғида бўлган яширину ошкор бузуқликлар болалару авлодларига мерос қолар. Бунинг нақадар буюк бадбахтлик эканини ҳар ким ўз ақли билан билса керак.

Тўған йилнинг декабрь ойи. Қор учқунлаган кунларнинг бирида ота бутун қишлоққа ош бериб, шодиёна билан тўртинчи ўғлини уйлади. Орадан ҳафта ўтиб, оппоқ либослари каби ниятлари, орзулари оқ келинчақ кирган ўша дарвозадан тобут олиб чиқдилар...

Тўйдан кейинги еттинчи кун. Қишлоқ уйқуда. Ҳафта бурун «ёр-ёр» садолари тарқалган хонадондан чиққан дод-фарёд қишлоқнинг уйқусини бузди. Нима бўлаётганини тушунмай яланг оёқ, яланг бош чиқиб келаверган кўни-қўшнлар, маҳалла аҳли даҳшатли манзаранинг гувоҳи бўлдилар. Ҳовлининг бир четига босилган гўзапоя ғарамини ёнида одам ёнарди. У на

ЖАНОЗАСИЗ
КЎМИЛГАН
ЙИГИТ

дод солар, на одамлардан ёрдам сўраб, фақат ловуллаб ёнаётган тананинг «чирс-чирс» товушларига қўшилиб бир ингроқ эшитиларди. Оёғининг остида эса керосиндан бўшаган эски челақ. Шўрлик ота ўчирмоққа уринар, ўзининг-да кўллари қўшилиб ёнаётганини заррача сезмасди.

Бу воқеа қишлоққа дув-дув гап бўлди: «Эшитдингми, кечагина уйланган йигит ўзини ўзи ёқиб юборган эмми».

Ҳар кимда ҳар гап. Биров ундок, биров бундок дейди. Хуллас, яна миш-миш. Аслида-ку, фожиага ҳам сабаб бўлган ўша юзнинг қўрғур миш-миш эди.

Тўйдан кейинги оқшом... Қиз йигитга қўшилиш мумкин бўлмаган ҳолатни — ҳайз кўраётганини минг истиҳола билан айтади. Ахир бу шариятда ҳам, тиббиётда ҳам тушунтирилган-ку? Янгалар ҳам бундан хабар топадилар. Тушунадилар. Уч-тўрт кун ўтса-да, кутганлари бўлмайди. Шундан сўнг қизнинг бари гаплари беҳуда қолиб, янгалар йигитни айбига чиқарадилар. Гап-сўз, миш-миш кўпаяди. Элининг оғзига элак тутиб бўлармиди. Айниқса қишлоқда.

Таъна-ю дашномларга чидай олмаган, ғазабланган ота ўлига дашном беради. Бу гаплар йигитнинг юрагини жароҳатлайди...

Ҳайрон қолсан киши, куёв шундай тушунликка тушган кунларда унинг ёру дўстлари нима қилишдйкин! Унга тушунтиришлари, таскин бериб, кўнглини тинчитишлари мумкин эди-ку, ахир?! Балки шундай қилганларида, бу фожиа юз бермасиди? Наҳақ бир йигитнинг бевақт ҳазон бўлиши...

Журналистик фаолиятим давомида асосан қишлоқларда сафарда бўлдим. Ҳар гал кўзлари мунгли, ранглар қизлар, келинчақлар, аёлларни кўпроқ кўрдим. Менга энг сўнгги мактубини шифохонадан йўлаган Гулсара Мирзаева деган китоблик раҳматли синглимнинг ранги...

Бу ҳақда ёзиш — қарзим, дейман. Лекин руҳиятимга сингиб қетган уятга йўйиш, истиҳола қилиш ҳисси қўлимни бойлаб келди.

Бугун кўчада яна бир қизнинг рангига термўлдим, ўн тўрт-ўн беш ёшларда эди. Гўё ўзим шу ёшимга қайтдим. «Нега энди ҳаётини нарсаларни ёзиш уят бўлсин? Ахир ҳамма нарса ўз номи билан айтилиши керак-ку!»— деган хулосага келдим. Езаман ва буларни, айниқса, оналар диққат билан ўқишларини истайман.

...Ёшлигимда дадам: «Бу қизим бошқача бўлади»,— дердилар. Катталарнинг айтишларича, чақалоқлигимдан рангим беҳад тиник, юзимнинг қизили тарам-тарам экан. Усмирлик йилларимгача тўладан келган эдим, десам ҳозир ҳеч ким ишонмайди. Ушанда ўн бир ёшга тўлгандим, кутилмаганда сийдигимга қон аралашиб келгандай бўлди. Утириб турсам, ўрнимга ҳам қон ўтиб кетарди. Бешинчи синфда ўқирдим, мактабда синфдошларим — ўғил болалар ичидаям роса кулги бўлди. Онамга айтишга кўрқаман. «Қандай ёмон иш қилиб қўйдим?»— деган хавотир ич-этими келтирарди. Йўқ, онамнинг ўзлари нотинчлигини сезиб қолдилар. Чеккадаги уйимизда йиғлаб кийим алмаштираётгандим кириб келдилар, воқеани айтдим. «Вой, оналарнинг ўн тўртда ой кўрарди, сен ҳали ёшсан деб бу ҳақда индамабман»,— дедилар-у нималар қилишим кераклигини ўргатдилар. Қўнглим тинчиди, аммо: «Энди доим шундай юрар эканман-да»,— деган ғашлик дилимда қолди. Демак, қизларга буни бафуржа тушунтириш керак экан...

Ичишгаям, кир ювишгаям опам иккимиз анҳордан сув таширдик. Ҳовлимиздаги экин-тикинга қарашда дадамга ердәмлашардик, замбил кўтарардик, ер чопардик. Қўй, молиминга ҳовлимизнинг орқасидеги боғдан ўт юлшиб, асосан, менинг зиммамда эди (опам буй етган қиз эдилар-да!) Бу ишлар ҳар куни беистисно давом этарди, мен ўша пайтгача ўта соғлом бўлганлигим учун юмушлар оғирлик қилиши мумкинлиги ҳеч кимнинг хаёлига келмас, ўзим ҳам зиммамдаги юмушларни бекаму кўст бажаришга ўргангандим. Ҳатто... ойда бир марта ой кўрган кунларим ўзимни эҳтиёт қилишим кераклигини билмас эдим. Онам меним опаларим сингари енгилгина, икки-уч кун ҳайз кўради, деб ўйлар эканлар, шекилли, индамадилар. Бир сафар...

Ун уч ёшда эдим. Ҳайз қўришим бошланди-ю ўн кун... 15... 20... 35 кун ўтди ҳамки, сира тўхтамайди. Шунчакам қон кетяптики, ўзимни ўзим эплай олмай қолдим. Онам ташишга тушдилар. Дадам юзимга қараб, ҳайрон бўлардилар. Шундай кейин онам оғир юк кўтаришимга қаршилик қила бошладилар. Лекин... сира тўхтамасди. Дўхтирга олиб боришмоқчи бўлишди, аввалига уялдим. Катта опам қўймай дўхтирга олиб боришлар. Умрим бўйи тахири оғзимдан кетмайдиган дориларни ичиришди. Эллик



ЗАЪФАРОН ЎСМИРЛИГИМ

ЕХУД ҚИЗЛАРИМИЗНИНГ ТАБИЙ ГЎЗАЛЛИКЛАРИНИ СОҒИНИШ

кунлар деганда қон кетиши тўхтади. Лекин менинг аҳволим тамомен хароб бўлганди, десам ишонаверинг. Сал тезроқ юрсам, ўзимнинг ўрин-кўрпамни йиғиб, тахмонга олиб қўйсам ҳам юрагим гупиллаб, чекка томирларимгача лўқиллаб урарди. Мактабда ҳаммадан аълочиман, ҳеч бир соҳада синфдошларимдан орқада қолишни истамайман. Жисмоний тарбия дарсларида ҳам сир бой бермай қаторга қўшилиб югурман, аммо ярим доира айланмасимдан юрагим бўғзимга тиқилади. Иложсиз яна дўхтирга боришга кўндим. Танамда қолган қон микдорини аниқлашиб, шифокорларнинг ўзларимга кўрқиб кетишди. Амалда бу микдордаги қон билан тирик юриш камдан-кам бўларкан. Бу орада қорин тифига ҳам учраганим маълум бўлди, юқули касалликлар шифохонасига олиб кетишди. Ҳарқалай, енгилроғидан экан.

Мана, ўшандан буён йиғирма беш йил ўтди. Мен еган оқ қандларни жамласа, неча қоп бўларкин?... Танамда улардан қолган қанча чўкинди бор экан! Баҳор келди дегунча бурним, томоғим, димоғим, кўзим шунчакам кичишиб суе оқа бошлайдики, кузгача... Умримнинг шу қисмини неча йиллардан буён азобда ўтказаман. Онам: «Мен айбдорман»— деб эзилади.

Мактабни битириб, институтга кирганимдан сўнг ўз-ўзидан ўқув машғулотида вақтим кўпроқ ўта бош-

лади. Ўқидан қайтгач, уй юмушларидан ҳам кўра пул топадиган иш — дўппи тикишим зарурроқ эди. Ҳарқалай, илгаригидек оғир юк кўтаришлар қамайгандими, ой кўрганда аввалгидек кўп қон йўқотмайдиган бўлдим. Шундагина тушундимки, қиз болани, айниқса, ойда бир марта ҳайз кунларида эҳтиёт қилиш жуда-жуда шарт экан.

Момоларимиз қанчалар оқила бўлишган-а! Боболаримиз нечоғли меҳрибон, ориятли! Қизу аёлларга зил-замбил юкларни кўтариш қаёқда, ҳайз кўрган кунлари хамир қордирмаганлар. Овқат пишириш мумкин эмас деганлар — анча-мунча ҳидислариям кўнгил кўтармай қоладида ўша кунлари!

Энди... бизнинг кунларга қайтсак... тўққимачилик, тикувчилик корхоналари ишчиларининг тўқсон тўққиз фоизи — қизлар, аёллар. Савдо дўконларидаги сотувчиларнинг ярмидан кўпи — яна ўшалар. Кунига тонна-тонналаб юкларни ташиш, суриш қонунан расмийлаштириб қўйилган. Ўзбекистонимизнинг миллий ифтихори — пахта. Миллионлаб тонна пахта қизлар, аёллар елкасига қўйиб ташийдилар. Мақтанамиз: «Ҳар кило-сига олтимш тийиндан бериб тердиряптимиз. Юз кило терса, олтимш сўмолади. Оилавий пудрат, ижара деймиш». Қишлоқ хонадонининг илклари пиликдеккина қизалоқларидан тортиб ҳамма бирдек ер чопади, ўт юяди,

молу қўйига ўт кўтариб қайтади... Аслида... аслида иқтисоди нечоғли оғир бўлмасин, агар юқорида мен тушунтирмоқчи бўлган ҳақиқатларни англаса, бирон-бир инсофли ота ёки она ўсиб келаётган қизининг соғлиги, келажаги олдида бугунги олтимш сўмини сариқ чақага олармикин?

Қишлоқ жойларда ҳомиласи тушиб қолаётганлар, фарзандсизлик доғида оғир қовурилаётганлар сони йилдан йилга ортиб бораётгани расман қайд этилмоқда. Негаки, тирикчилик ташвишларига чирмаб ташланганликларидан, ота-онанинг фарзандлари ҳақида ўйлаб ўтиришга вақтлариям йўқ. Қизлар эса гўр, элдан қолишни хоҳламайдилар, ўзларини эҳтиёт қилишни билмайдилар. Чунки биз одам на ўзини, на ўзгани эҳтиёт қилишни ўрганмайдиган замонда яшадики, унинг шафқатсиз қондалари қонимизга сингиб кетди.

Азиз тақдирдошларим, аёл — она бўлишнинг барча масъулият, машаққатлари ўзингизга равшан. Қизларимизни асрайлик. Улар ўз номларига муносиб улғайсинлар. Қаштачилик, пазандалик, сугур-сидир, ювиш-тараш — қизларнинг иши. Айниқса, ойда бир марта ўзингизга маълум кунларда нозик ниҳолларингизнинг кўнглини ҳам, жисмини ҳам авайланг.

МЕҲРИНСО

Эълонлар

ЕЛҒИЗ ҚИЗ

Сирдарё вилоятида яшовчи, илгари бировнинг никоҳи бўлмаган, 32 ёшли кутубхона оилапарвар, саноати бахтли қиз — 14-га

ЕЛҒИЗ ЙИГИТ

1960 йили туғилган, Урганч шаҳрида истиқомат қилувчи 32 ёшли ишчи (аёлидан ажралган, қизини онаси билан яшайди) йигит меҳрибон ёр топиш илинжида. «Оила» — 15-га деб ёзинг.

Ёшим 36да, Бўйим 175 см, ўзбекман. Маълумотим ўртамакс. Соғлигим яхши, зарарли одатим йўқ. Бир ўғлим бор — онаси билан бошқа жумҳуриятда яшайди. Ажрашганман. Ўз хоҳишим билан алимент тўлайман. Барча қўлалиқларга эга турар жойим бор.

Ёши 35 дан ошмаган, олий маълумотли, онла ишларига қизиқувчан, озода ва садо-

қатли ўзбек қизи ёки бирор фарзанди бўлган жувон билан мустақам оила қуриб, фарзандли бўлиш ниятидаман. Шунга хоҳиши борлар ўзлари ҳақида ёзиб, суратини жўнатсалар, жавоб бераман. Бошқа шаҳар ёки қишлоққа қўчиб ўтишга ҳам розиман.

Адрес: 743613. Қорақалпоғистон жумҳурият, Эллик-қалъа тумани Оржоникидзе

Д/х, 16-жамоа, 3-бўлим. Бахтиёр РУЗИМБОВга деб ёзинг.

ТАБРИК

Бухоролик Зебинисо Пулатжон қизи газетамиз муҳлиси — онасини қирқ ёши билан қўтлайди ва у кишига мустақам сўхат-саломатлик, узоқ умр тилайди.

Орасталик

Аёллар юзларини қунт билан парвариш қиладилар-у, лекин қўл-ларига эътибор беришни баъзан унутиб қўядилар. Ваҳоланки, қўл-лар мунтазам равишда парвариш қилишга муҳтож бўлади.

Қўлни яхшиши атир совун билан илиқ сувда ювиш керак, кир совун қўл терисини қуритиб, ёғсизланти-риб юборади, натижада тери пўст ташлайди. Бодринг суви, картошка қайнатмаси, ўсимлик мойини или-тиб, қўлни солиб ўтириш фойдали. Мойчечак, мармарак, жўка гули дамламаси терини яхши юмшатади.

Қўли кўп терлайдиганлар нама-кюбдан (бир литр сувга бир ош қошиқ туз) фойдаланганлари маъ-қул. Бунинг учун сув иссиқ бўлиши ва қўлни унга 5—10 дақиқа боти-риб туриш керак.

Лаб жуда нозик, салга шикаст-ланади. Лабни нуқул ялаб юриш, ручка, қалам учини тишлаб ўти-ришдек ёмон одати бор одамлар-нинг лаби ёрилади. Чекиш, аччиқ нарсаларга ўчлик ёки жуда иссиқ овқат ҳам лабга ёмон таъсир қи-лади.

Баъзан лаб ёрилишига лаб бўёқ, ёғуна, тиш пастаси сабаб бўлади. Шунинг учун агар лаблар шишиб, пуфакчалар пайдо бўлса, териси ёрила бошласа, бундай воситалар-дан дарҳол воз кечинг.

Лаб ёрилмаслиги учун таркибида А ва В гуруҳ дармон-дорилари кўп бўладиган маҳсулотлар — сариёғ, сут, тухум, қора нон еб туриш керак. Зарарли одатларни ҳам ташлаш лозим. Масалан, чекишни ташлагандан кейин ёрилган лаб аста-секин тузала бошлайди.

Филминди киш кунлари тановул қилинса, тўқ тутати. Дармон-дори-ларга бой, калорияси кучли, танга қувват беради. Чунки бу таом асо-сан судтан тайёрланади.

Уни тайёрлаш жараёнини иккига бўлиш мумкин. Дастлаб атала пи-ширасиз: 3 литр сутга 2-3 пиёла

Таомнома

тиб қўясиз. Сўнгра хамирдан ён-ғоқдай-ёнғоқдай зувалачалар узиб, ўқловда ёясиз. Ёйилган хамирин-гиз чучвараникидек бўлиши керак. Хамирни ёйиб бўлгач, қозонни қиздириб, бир қошиқ ёғ соласиз. Хамирни қотириб оласиз (ҳаддан ташқари қаттиқ бўлиб кетмасин)

ФИЛМИНДИ

ун солиб, қайнагунча капкирда аралаштириб турасиз. Сўнг 200 грамм шакар ва таъбга қараб, туз соласиз. Яна бироз қайнагач, олов-дан олиб, совутиб қўясиз. Таъкид-лаймиз: аталани пишираётганин-гизда уни тинимсиз кавлаб туринг.

Иккинчи жараён: ун, сув, тузни аралаштиргач, ўртача қаттиқликда хамир қориб, 10—15 дақиқа сову-

ва иссиғида дастурхонга ўраб қўя-сиз. Бир оз фурсат ўтгач, қотирма-ларнинг ичига 2—3 қошиқ атала солиб, ярим ой шаклида букаси-да, дастурхонга териб чиқасиз. Сўнг қиздирилган қозонга яна 4—5 қошиқ сариёғ солиб, ўрам-ларни ёғга ботириб оласиз.

Б. СУЛТОНОВА

МЕТРО — МИШ-МИШ

Шу кунларда Тошкентнинг исталган метро бекатига тушсангиз, йўловчи-ларнинг касса, чақа ташланадиган қу-тилар олдида тизилишиб турганлиги-ни кўрасиз. Пулни майдалатиш керак. Чақа етишмайди. Шошмаётган бўл-сангиз-ку, ўзингизни эллигингизни бў-либ, ишликиб навбатга турасиз. Мабо-до, вақтингиз зиқ бўлса, ўттиз тийин ўрнига бир сўм, баъзан уч сўм, ҳа-то беш сўмининг баҳридан кечишга мажбурсиз. Уйлаб қолсан: энди шу майда деб ҳам соатлаб навбатда ту-риш кам эди! Бу аҳвол қачонгача давом этади? Метро учун ҳам ер усти уловларидаги каби ойлик паттами ёки бошқа қулайликлар жорий этилса бўлади-ку! Бу муаммони ҳал этиш борасида В. И. Ленин номидаги Тош-кент метрополитени раҳбарияти нима чоралар кўрапти ёки режалаштиряп-ти?..

Котиба бошлиқнинг биринчи ўрин-босари Маҳмуд Исроиловга учрашиш-ни маслаҳат берди. Аммо:

— Марҳамат қилиб, — дедилар муовин, — бу масалада раҳбаримиз-нинг ўзларига учрашинг. У кишининг рухсатисиз ҳеч нарса деёлмайман...

Кутдим. Ниҳоят бошлиқ Шоиноят Шоабдураҳимовнинг ҳузурларига ки-риш бахтига муяссар бўлдим. Ўзимни таништирдим, мақсадимни айтдим.

— Бу газит деганларининг ҳам уруғи кўпайиб кетди-да.

Рости, шундай катта даргоҳ соҳи-бининг бу беписанд гапларидан ҳай-рон қолдим.

— Сизга айтсам, ука, ҳозиргача ҳеч қандай мухбирнинг саволига жавоб берган эмасман ва бермайман ҳам. Бу муаммони ўзимиз ҳал этамиз. Сиз-ларнинг ёрдамингизга муҳтож эмас-миз!..

Суҳбатимиз шундай, қисқагина бўл-ди.

Йўқ, манман муомаладан хафа бўл-мадим. Мухбирлик йўлида бундай каландимоғ жанобларни биринчи бор учратишим эмас. Тушунаман: бу ўла-ётган маъмурий системанинг сўнгги талвасалари. Тошкент метрополитени-га эртага келадиган янги раҳбарлар бундай йўл тутмаслигини ҳам била-ман. Аммо алам қиладигани, шусиз-да эзилган халқдан оддий ахборотнинг сир тutilаётгани. Қонунларнинг (бу ўринда матбуот тўғрисидаги Қону-нинг), Президентимиз фармонлари-нинг бажарилишига масъул бўлган шахсларнинг унга зимдан қарши чиқи-шаётгани...

Турли миш-мишлардан қалқиб тур-ган Тошкентда ана янғиси пайдо бўл-ди: «Эшитдингизми, метро бекатла-рига ўрнатилган қўшимча — «чирос-сиз қутилар»га ташланган пулларни метрочилар ўзаро «арра» қилишаёт-ган эмиш. «Ҳа, гап бу ёқда денг!..»

Биз «шамол бўлмаса, дарахтнинг учи қимирламайди» қабилидаги ана шундай миш-мишларга ўз вақтида жавоб бермоқчи эдик. Афсус!..

Улуғбек МАЪРУФ,
«Оила ва жамият» мухбири



Суратчи: Х. МАМАТҚУЛОВ

СЕВАРА ТУРСУНОВА:

БАЙРАМ НИМАЛИГИНИ БИЛМАСДИМ

СОБИҚ СУХАНДОН
БИЛАН СУҲБАТ

«Тошкент» биржасида иш қайнайди. Кенг хонада ўнга яқин хизматчилар турли иш-лар билан банд. Компьютер домин ишлаб туради, телефон кўнгирокларни тинмайди. Шу хонанинг бурчагидаги ком-

пьютер олдида ўз иши билан машғул таниш чехрага кўзин-гиз тушади. Қаердадир кўр-гандек бўласиз. Овозини эшитгач, ҳа-а-а, эсладик деб юборасиз.

— Севара опа, ойнаи жа-ҳонда кўринмай қолдингиз!

— Биласизми, журналист-лиқни касб дейиш мумкин, лекин суҳандонлик — дик-торлик касб эмас. Маълум вақт ўтгач, одам қариши, овози ўзгариши мумкин. ТВ-дан кетишимнинг баъзи бош-қа сабаблари ҳам бор.

— Масалан, қандай!

— Тўғриси, мен яна 8—10

йил ишлашим мумкин эди. Лекин уйлаб қарасам, ойнаи жаҳонга чиқиб олиб, «Мана бу кўрсатувни кўринг, бунис-сини томоша қилинг» деб такрорлайвериш табиатимга тўғри келмаслигини сезиб қолдим.

— Демак, кетганингиздан афсусланмайсиз!

— Йўқ. Ойнаи жаҳондаги кўрсатувларни кўриб, ум-римнинг ўн тўрт йили ўша ерда ўтган бўлса-да, яхшиям кетибман, деб ўйлаб қўяман. Кўпчилик мени кўрганда «ҳа-ли ишласангиз бўларкан, бе-кор кетибсиз», дейди. Шу-

нинг ўзиям мен учун катта бахт.

— Ойнаи жаҳонда қанча маош олардингиз! Биржа-да=чи!

— Бу ердаги маошим ой-наи жаҳондагидан тўрт баро-бар кўп.

— Ҳозирги ишингиз илг-аригига нисбатан оғир эмас-ми!

— Бу ерга келганимдан буён кўп вақтим уйда ўтади. Шанба, якшанба кунлари дам оламан. Ойнаи жаҳонда бай-рам нималигини билмасдим. Асосийси, болаларим билан бирга бўлишга вақтим бем-

лол.
— Неча фарзандингиз бор!

— Уч нафар: бир ўғил, икки қиз. Икkitаси мактабда ўқийди, бири боғчага боради.

— Поччамиз қаерда иш-лайдилар!

— Тошкентдаги Атмосфе-ра ва атрофни муҳофаза қи-лиш институтида илмий хо-дим бўлиб ишлайдилар.

— Охирги савол: Фақат тўғриси айтсангиз. Аввалги ишингизни соғинасизми!

— Собиқ ҳамкасб дўстла-римни соғинаман. Жуда ажойиб одамлар. Суҳандон-лиқни эса... Ахир уйлаб кў-ринг, ёзиб берилган гапни ўқиб беришингиз керак. Ўзингизча бирор фикр и-шингиз мумкин эмас. Шу шароитда тў-рингиз сез-

ИСТАК ХУСУСИДА

В. ШАДРИКОВ
руҳшунослик фанлари
доктори

«Мен билан 5 ёшли гўдак ўртасидаги оралик — бир қадам, 5 ёшлилар ва чакалоқлар ўртасидаги масофа эса беҳад улкандир!» — дея ёзган эди Лев Толстой.

Хўш, одамзотнинг «дастлабки босқич»даги жадал ривожланиши ва унинг шахс тақомили суръатлари орасидаги бундай улкан фарқни қандай изоҳламоқ керак?

Диққат билан кўздан кечирайлик: чакалоқ ва унинг ота-онаси бола туғилгандан то у икки ёшга тўлгунча қадар ўзaro қандай муносабатларда бўлади-лар ва бу муносабатнинг энг муҳим хусусияти нималарда кўринади?

Аввало, бу даврда ҳали боланинг тили чиқмаган бўлади. Ва, мен тўла ишонч билан айтишим мумкинки, бу давр — бола умрининг энг ширин ва фараҳли давларидир! Сабаби — катталар ҳали унга ҳеч нарсани «зўрлаб» сингдира олмайдилар, аммо айни пайтда улар: гўдак ўзининг муайян истак-эҳтиёжларини фақатгина бир йўл билан, яъни ийғалаш орқали билдириши мумкинлигини тушуна борадилар.

Болани гап-сўз билан бошқара олмаган катталар энди бола эҳтиёжларига мувофиқ келувчи шарт-шароит яратишга мажбур бўладилар. Натижада бола фақат ўз хоҳиш ва истаклари асосида яшай оладиган шарт-шароитга эга бўлади. Унинг хатти-ҳаракатлари эса ўз шахсий эҳтиёжларини қондиришга қаратилади. Бу — бола учун олтин даврдир! Зеро, бу даврда ҳеч қандай зўравонликлар йўқ: катталар болаларни ўзларининг йўриғига сола олмайдилар, яъни улар болаларнинг ўз хоҳиш ва истаклари асосида ҳаракат қилишга мажбурлашдан маҳрумдирлар. Назаримда, худди мана шу омил бола онги ривожланишининг ҳеч бир даврида рўй бермайдиган юқори даражадаги тараққиётга эришувига сабаб бўлади. Бунда хоҳиш-истаклар билан уларни қондиришга қаратилган ҳаракатлар бир-лашади, катталар боланинг хоҳиш-бирлашади, катталар боланинг хоҳиш-истакларига амал қиладилар. Айнан мана шу ҳол, катталарнинг тобелиги ва бола истакларининг устиворлиги болаликнинг дастлабки чоғларида онгинг ҳайратланарлиқ даражада ривожланишига имкон туғдиреди.

Бироқ орадан икки йил ўтгач, боланинг тили чиқади. У энди ота-онаси билан гаплаша оладиган бўлади. Худди мана шу пайтга келиб, биз — катталар дастлабки хатога йўл қўямиз: боланинг хоҳиш-истакларини, эҳтиёжларини чил-чил синдираемиз. Унинг юриш-туришини «шақллантирар эканмиз» биз — катталар (ота-оналар) бола хоҳиш-истакларини қондириш учун шарт-шароит яратиш ўрнига унга нукул «у мумкин эмас», «бу мумкин эмас», «ундай қилма, бундай қилма» — дея жаврай бошлаймиз. Вақт ўтган сари, бола улғайган сари унинг юриш-туришидаги чекланишлар ҳам тобора кучая боради. Ана шу «мумкин эмас»лар замирида эса янгича муносабатлар куртак ёра бошлайди. Мактабга қадам қўйган дастлабки кунидеёқ бола ҳаётидаги энг муҳим туб бурилиш содир бўлади. Чунки унинг руҳияти учун хос бўлган «истайман» ва «мумкин эмас» ақидалари ўрнини энди зардали ва кескин оҳангдаги «мажбурсан» туйғуси эгаллайди. Агар мактабгача даврга хос бўлган «мумкин эмас» ҳукмронлиги пайтида бола онгда, гарчи чекланган шаклда бўлсада (зеро, бу чеклашлардан боланинг истак-хоҳишлари бутунлай сўнмаган, йўқолиб кетмаган) ҳали нимагадир интилиш, нималарнидир ишта мавжуд бўлса, энди устиворлик қилувчи «мажбурсан» туйғуси бола хоҳиш-истакларини назар-писанд қилмайди. Шу тариқа бола қалбидagi хоҳиш-истаклар, эҳтиёжлар унинг иккинчи қиёфасига, бошқача қилиб айтганда, сохта қиёфасига айланиб қолади. Айни пайтда бола хоҳиш-истакларига асосланган асл тарбия — педагогика ҳам сохта тарбияга айланди. Зеро, унда бола унутилади. Дунёда

эса бирор инсон хоҳиш-истакларисиз яшай олмайди.

Бола ҳеч қачон ҳеч кимнинг олдида «мажбур» эмас! У мисоли Қуёш — бутун борлиқ унинг теграсида парвона бўлмоғи керак.

Демак, биз бола ҳаётидаги уч босқични алоҳида ажратиб кўрсатишимиз мумкин экан: биринчи босқичда боланинг ривожланиши ўз хоҳиш-истаклари асосида юз беради, иккинчи босқичда мазкур хоҳиш-истаклар чекланади, учинчи босқичда эса улар зўрлик билан маъв этилади. «Истайман» — «мумкин» — «мажбурман» — бола ривожланишидаги муҳим уч асос ана шулардан иборатдир. Ҳаётий тажрибаларнинг тасдиқлашича, ҳар бир янги босқичга кўтарилиши билан боланинг ривожланиш самараси пасайиб боради.

Кўпинча «мажбурийлик» назарияси тарафдорлари томонидан: болага қўйиб берсангиз, нималарни хошламайди дейсиз! Унга ҳамма нарсга рухсат бериб бўладими ахир! — каби ўз назарияларини оқловчи қаҳрларни эшитиш мумкин. Бир қараганда уларнинг гапида ҳам жон бордек туюлади. Аммо бу шунчаки... туюлади холос...

Энди ўзимизга шундай савол берайлик: хўш, бола нимадари хоҳлаши мумкин? Худди мана шу ерга келганда «мажбурийлик» тарафдорларининг ваз-карсонлари асосиз эканлиги қандай равшан бўлади-қўяди. Сабаби — боланинг хоҳиш истаклари фақат катталарнинг таъсирида ва барчамизни қуршаб турган мавжуд реал ижтимоий муносабатлардан келиб чиқади: мазкур хоҳиш-истаклар йўқ жойдан, ўз-ўзидан пайдо бўлмайди. Боланинг хоҳиш-истаклари — ҳаётнинг маълум маънодаги акс ифодасидир. Модомики, болада катталар истамайдиган нимагадир хоҳиш туғилган экан, бунинг сабабини катталар аввало ўзларидан ахтармоқлари лозим: хўш, нимага болада бундай истак пайдо бўлди? Ҳар бир гўдак туғилган чоғидан бошлабқок пок ва бокира ўй-хаёллар гирдобиде яшайди. Ундаги (мажрух) номақбул истаклар бизнинг номақбул турмушимизни англашдан пайдо бўлади. Бизлар, одатда, ҳаётимизни покрок, ҳалолроқ қилишга интилиш ўрнига бола руҳини мажақлаб, ўз гуноҳларимизни таъқиқлар эвазига ювмоқчи бўламиз.

Ушбу таъқиқлаш педагогикаси ўз моҳиятига кўра ҳам самарасиздир: зеро, биз дастлабки манбани, яъни сабабини эмас, балки оқибат натижани тузатишга интиламиз. Бундай педагогика ахлоққа зиддир: ахир у катталар айбини, гуноҳларини ҳам боланинг гаданига юклайди. Бу ҳам етмагандек, мазкур тарбия катталарнинг барча гуноҳлари учун болани жазолайди! Шунинг учун ҳам ушбу педагогиканинг барча асослари соғлом танқидий таҳлилнинг биринчи ҳамласиданоқ кунпая-кун бўлади.

Бирор кишини зўрлик орқали ёки куч ишлатиб яхши одам қилишга интилиш — бемаъниликдир: ўз ҳатти-

ҳаракатида ахлоқ ва фуқаролик қонунларига қай даражада интиламасин бундай зўравонлик инсонни тарбияламайди. Тарбиялай олмайди ҳам!

Бугунги кунда таълимнинг янги фалсафасига ва янгича педагогикага мурожаат қилиш зарур. Бунинг учун бола ҳаёт йўлининг ҳар бир босқичида нималарни борлиқнинг асосий сирсаноати деб ўйлайди? — деган саволга жавоб бериш керак бўлади.

Бу энг муҳим саволдир. Худди ана шу саволга жавоб топиш орқалигина таълимни мақсадга йўналтириш муаммосини ҳал этишимиз мумкин бўлади.

Бола кўз ўнгиде борлиқнинг сир асрорларини очиб бериш — биринчи галда унинг яхшилик ва ёмонлиқни фарқлай олиши учун йўл очмоқчиликдир. Ушбу йўлни англамоқ эса олий шарафдир. Яхшилик ва ёмонлиқни, эзгулик ва қабохатни ажрата олиш орқали инсон тобора Худога яқинлашиб боради. Инсонни боқийликка олиб борувчи йўл ҳам айнан ана шу яхшилик ва ёмонлик, эзгулик ва разолатнинг уммонлари-ю, тўфонлари орасидан ўтади.

«Семья и школа»дан
Муҳиддин ОМОН таржимаси

УВОЛИ
ТУТАДИ

Жиззах шаҳридаги ювинди қудуқларнинг (қанализация) биридан чакалоқ жасадни топилади. Қандайдир номуассиз аёл гўдакни 9 ой кўтариб юрибди-ю, унга оналик қилишни эп кўрмабди. Гўдакнинг гуноҳи не эди? Уша орсиз аёл ким бўлишдан қатъий назар, она дейилишга, ҳатто аёл деган номга ҳам ҳолойиқ.

Унда виждон бўлса, қийналмасмиди. Нахотки, жажоки кўлчаларини олдинга чўзиб, она деб талпинаётган чакалоқ унинг тушларига кирмаса?

Биз ишонамиз — бир кун келиб, уни ўша бегуноҳ гўдакнинг уволи тутади.

Норхон ҚУРАМАТОВА
Шамсия
АБДУРАХИМОВА
Жиззах шаҳри.



Суратчи: А. ЖУМАЕВ

Бош муҳаррир:
Қулман ОЧИЛ

ТАҲРИР
ҲАЙЪАТИ:
Жуманазар
БЕКНАЗАР
Дадахон
ЎҚУБОВ
Муҳаббат
ИБОДОВА
Абдуҳошим
ИРИСБОВ
(бош муҳаррир
ўринбосари)
Тўлқин ҲАЙИТ
(масъул котиб)

ЖАМОАТЧИЛИК
КЕНГАШИ:

Кувондиқ
БЕРДИЕРОВ
Мейли
ИЮЛДОШЕВ
Рўзимат
САФОЕВ
Абсалом
УСАНОВ
Баҳодир
ЭШОНХОНОВ
Урол
ЎЗБЕК

Таҳририят
келган хатларга
ёзма жавоб
қайтармайди.
Шунингдек,
фуқаролар
билан
ташкilotлар
ўртасида
воситачилик
ҳам қилмайди.

Газетамиз
ҳомийлари —
Ғаллаорол
туманидаги
«Ғаллаорол»,
Муборок
туманидаги
Хитой давлат
хўжалиги,
Намангандаги
«Тўқимачи»
маданият
саройи.

МАНЗИЛИМИЗ:

700029,
Тошкент — 29
Намоёнлар
хўбони,
1-бино.
Телефон:
39-43-95
Обуна
индекс 64654
Буюртма 42

Ўзбекистон
Республикаси
«ШАРҚ»
нашриёт-
матбаачилик
концерни
Тошкент шаҳри

Мавҳумотга тобе дунё одамларимиз. Улуғларимизнинг улуғ томонлари деб «фирқа ва Ватан ишига садоқатли», «касб-корига қўйган меҳри»ни тушунтиришган. Буюк зотларнинг оиласи, имон-этиқоди ҳақида ошкора гапиришни ёқтиришмасди...

Шу сабабким, улуғ ҳофиз, уч республика халқ артисти унвони эгаси бўлган Комилжон Отаниезов ҳазратлари тўғрисида умр йўлдошлари Имсиной опа ПОЛВОН қизи ҳикоя қилдилар:

Бир элатнинг болалари эдик. Комилжон акангизнинг ҳовлилари Шовот ариғи бўйида. Қўшиқларида куйлагани — пода боқиб юрган пайтларини ҳозиргидек эслайман.

Оталаримизни Полвонбой, Ниёз Муҳаммадбой дейишарди. Лақабимиз ҳам шунданми — бойлар. Энди айтаман, оилада икки қиз эдик. Раҳматли онамиз эрталаб пода ҳайдаб кетаётган ўсмирга бир бош сигирини қўшаётди, тегишаркан: «Махсум бола (Комилжон аканинг падари бузрукворлари жуда катта мулла киши ўтганлар) сигирларни яхшилаб боқинг, оёқ қолмасин. Худо хоҳласа, сизни куёв қилиш ниятларимиз бор». Кейин тўйимиз бўлиб ўтгач, қайнонам раҳматлик сўзлаб берардилар. Ушанда Комилжон акангиз уялиб оналарига айтар эканлар: «Энди «бойлар»нинг сигирини боқмайман. Куёв қиламиз, деб уялтираверадилар...»

36 йил бирга яшаш насиб этди. Бирор марта «сан-манга» бормаганмиз. Умуман, Комилжон ака табиатан юмшоқ феъл, мулоқим, юрағи кенг одам эдилар. Оилани қўя туринг, кўча-кўйда, ишхонада биров билан ораларидан гап ўтмаган... Бўлмаса, замон у кишининг бошига вақтида не кунларни солмади. Миш-мишлар тўқишди, туҳмат гаплар айтишди. Ҳар не гапни кўтариб кетаверардилар. Шундан бўлса керак, оқибатда хафакон касали ортирдилар...

Санъати етти иқлимга танилиб, шуҳрат чўққисига чиққан пайтлари уйда кам бўлардилар. Тўй-томошалар, шаҳарма-шаҳар, вилоятма-вилоят кезиб концерт қўйишларининг адоғи йўқ. Уйимиздан эса одам аримайди. Пулини ўғирлатган ҳам, тўй қилаётган ҳам, қашшоқ банда ҳам умид билан келаваради. Комилжон ака бирортасини қуруқ қайтармаганлар. «Бор, мана бу деҳқон йигитга фалон сўм пул чиқариб бер!» дердилар менга. Ҳатто исмини ҳам сўрамасдилар.

Гарчи мол-дунё шундоқ қолларидан дарё бўлиб оқиб ўтса-да, бойлик йиғмадилар. Муруват қолдириб кетдилар, саховат қолдириб кетдилар...

Бир гал «Баҳор» жамоаси вилоятга келганида Мукаррамахоним бошлиқ раққосалар меҳмонимиз бўлишди. Мана шу хонада, кўриб турганингиз наमतлар ёнида кигиз тўшалган эди. Аввало Мукаррамахоним иморатимизнинг у қадар кўзга яқин эмаслигидан ажабланиб сўрадилар: «Оға, бундан бошқа иморатингиз ҳам борми?» «Йўқ», деган жавобдан сўнг менга юзландилар: «Янга, Комилжон акамнинг тағларига бунақа кигиз эмас, туркман гиламлари солиб қўймоқ керак». Ушанда айтган гаплари ҳалиям қулоғим остида: «Э-э, Мукаррамахон, булар ҳаммаси ғанимат. Комилжонмисиз, Мукаррамахонмисиз боқий дунёда фарқи йўқ».

Оталари таълимини олган эмасмилар, динга, яратганга эътиқодлари бағоят кучли эди. Умр бўйи беш вақт намозни қанда қилмай ўқидилар. Рўза тутдилар. Касали оғирлашган машъум йили ҳам рўзани қазо қилмадилар. Қандли диабетда одам вақтида овқатланиб туриши керак. Ҳар кун «инсулин» дозисидан уқол олардилар... Рўза пайти бунинг иложи йўқ... Ҳа, у киши учун эътиқод ўлимдан кучли эди.

Невараларни уйлантирайлик десак, келин туширишга ортиқча хона йўқ. Энди айтаман, умрининг охиридаги болалар, неваралар кўпайгач, шаҳар ижрокўмига қўшимча жой сўраб боргандилар. Аввал тайёрагоҳ томондан жой кўрсатдилар. «Учиб қўнадиган самолётлар овози тинчлик бермайди», деб рози бўлмадилар. Кейин шаҳар ҳаммоми яқинидан бир яши ўрин кўрсатишган. «Бу ерда

ҲОФИЗДАН ҚОЛГАН ДУНЁ



СУРАТДА: Буюк ҳофизнинг беваси Имсиной опа Полвон қизи неваралари даврасида. Саъдулла БОБО олган сурат

турли одамлар келиб-кетида, ҳалоли ҳам, ҳароми ҳам... Бизга мутлақо тўғри келмайдими», деб у ерни ҳам рад этдилар... Бир кун жой ўрнидан гап очгандим, «Э-э» деб қўл силтаб қўя қолдилар. Нима демоқчи бўлдилар, сўрамадим. Ўзлари ҳам айтмадилар. Энди билсам, «Э-э» дегани дунёнинг охири вой дегани экан.

Одамни йўлдан чиқазадиган унақа «шайтон дори»ларга умуман қиё боқмаганлар. Шогирдларига ҳам шуни уқтирардилар. Энди бир ярим шогирди айтган йўлидан чиққан бўлса бордир.

Лаганбардорлик, ёшулларга ёқиш учун югуриб-елиш уларга ёт нарсалар эди. Доирачиси Жуманазар Бекжонов айтиб берганди. Шароф Рашидов бир тўйида Комилжон акани хизматга айтади. Борсалар Шароф ака уйи олдида меҳмонларни кутиб турган пайти. Комилжон ака машинасидан тушиб, устлари-

ни тузатиб, тураверибдилар. Ёш эмасми Жуманазар шошқалоқлик қилиб, «Ана, Рашидов турибдилар, борайлик» дермиш... «Биз ялиниб келмадик, бизни чақиртириб келишди» деганлар ва шу пайт Шароф ака кучоқларини очиб, ўзлари уларга рўпара чиққан.

Бу ҳам бир гап. Эшитганлар ишонмас. Тушда бўлсин, кечқурун бўлсин уйдан меҳмон аримасди. Энди овқат сузаётган пайтим танишу бегона келиб қоларди. Овқатнинг борини сузиб ичкарига киритаман. Қизларим қўлларини ювиб кутиб ўтирардилар. Таскин бераман: «Меҳмонлардан ортса ерсизлар. Сабр қилинглр...» Баъзан ортиб чиқади, баъзан йўқ...

Комилжон акангиздан не қолди? Санъати, қўшиқлари, шогирдлари. Ундан мол-дунё қолмади, қўша-қўша иморат, машиналар қолмади. Одамгарчилиги қолди, инсофимони қолди, эътиқоду адолати қолди...

«Комилжон Отаниезов куйлайди» фильм-концерти ижодкорлари фильмга таниқли шоирнинг шеърини хотима қилишган. Тўртлик шундай якунланади: «У дунёни тарк этса, ундан дунё қолади». Қиёматли гап. Улуғ ҳофиз фаний дунёни тарк этиб кетганига ўн етти йил бўлди. Ун етти йил тарих учун лаҳзадир. Шу муддатда қай бир боён қурган иморат нурагандир. Олган машинаси эскиргандир, тўппаган хазинасининг таги кўриниб қолгандир... Аммо ҳофиз бизга қолдирган «дунё» — қўшиқ дунёси аслича турибди.

Рўзимбой ҲАСАН